https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble

Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Saidov Ixtiyor Mizrabovich

Osiyo Xalqaro Unversiteti 1- bosqich magistranti

E-mail: saidovixtiyor5@gmail.com

TA'LIM JARAYONIDA TALABALARDA IJTIMOIY KOMPETENSIYANI SHAKILLANTIRISHNING SAMARALI YO'NALISHLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Ijtimoiy kompetensiyaning mazmun-mohiyati, uning shaxs kamolotidagi o'rni hamda zamonaviy ta'lim tizimida tutgan ahamiyati tahlil etilgan. Shuningdek, interfaol ta'lim metodlari, jamoaviy faoliyat, muammoli vaziyatlar, loyiha asosida o'qitish va trening mashg'ulotlari orqali talabalarning muloqot madaniyati, hamkorlikda ishlash ko'nikmalari va ijtimoiy faolligini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Maqola xulosalari talabalarning ijtimoiy moslashuvi va kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar

ijtimoiy kompetensiya, ta'lim jarayoni, talaba, interfaol metodlar, muloqot, jamoaviy faoliyat, ijtimoiy faollik.

Annotation

This article highlights the theoretical and practical aspects of developing social competence among students in the educational process. The essence of social competence, its role in personal development, and its significance within the modern education system are analyzed. Additionally, the article demonstrates how interactive teaching methods, group activities, problem-based learning, project-based instruction, and training sessions can enhance students' communication

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

skills, teamwork abilities, and social activity. The findings of the article contribute to improving students' social adaptation and preparing them for professional careers.

Keywords

social competence, educational process, student, interactive methods, communication, group activity, social activity.

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования социальной компетентности студентов в образовательном процессе. Проанализированы сущность социальной компетентности, её роль в личностном развитии и значение в современной системе образования. Также показано, как использование интерактивных методов обучения, групповых занятий, проблемно-ориентированного обучения, проектной деятельности и тренингов способствует развитию у студентов коммуникативных навыков, способности к совместной работе и социальной активности. Результаты статьи способствуют повышению социальной адаптации студентов и их подготовке к профессиональной деятельности.

Ключевые слова

социальная компетентность, образовательный процесс, студент, интерактивные методы, коммуникация, групповая деятельность, социальная активность.

Kirish

Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta'lim tizimi oldiga nafaqat bilimli, balki ijtimoiy jihatdan faol, mustaqil fikrlay oladigan, jamoa bilan ishlash ko‘nikmalariga ega shaxslarni tarbiyalash vazifasi qo‘yilmoqda. Shu

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

nuqtayi nazardan, talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish ta’lim jarayonining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ta’lim tizimi oldiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy mutaxassis nafaqat o‘z kasbiga oid bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi, balki jamiyatda faol ishtirok eta olishi, ijtimoiy munosabatlarni to‘g‘ri yo‘lga qo‘ya bilishi, jamoa bilan samarali ishlashi hamda turli vaziyatlarda mas’uliyatli qarorlar qabul qila olishi lozim. Shu bois, ta’lim jarayonida talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning muloqot madaniyati, ijtimoiy faolligi, ijtimoiy rollarni anglash va ularni samarali bajarish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Mazkur kompetensiyaning shakllanishi talabaning jamiyatga moslashuvi, kasbiy faoliyatga tayyorgarligi hamda shaxs sifatida kamol topishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ta’lim jarayonida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlar talabalarning mustaqil fikrlashini, tashabbuskorligini va ijtimoiy mas’uliyatini oshiradi. Shu nuqtayi nazardan, ta’lim jarayonini interfaol metodlar, jamoaviy va amaliy mashg‘ulotlar asosida tashkil etish, talabalarning ijtimoiy faolligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlari, ularni amalga oshirish mexanizmlari hamda pedagogik ahamiyati tahlil etiladi.

Ijtimoiy kompetensiya tushunchasi va uning ahamiyati

Ijtimoiy kompetensiya — bu shaxsning jamiyatda samarali faoliyat yuritishi, muloqotga kirishishi, ijtimoiy rollarni to‘g‘ri bajara olishi hamda muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish qobiliyatidir. Talabalarda mazkur kompetensiyaning rivojlanishi ularning kelajak kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishida muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning jamiyatda samarali faoliyat yuritishi, ijtimoiy munosabatlarga ongli ravishda kirishishi va turli hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila olish qobiliyatini ifodalaydi. U muloqot madaniyati, hamkorlikda ishlash, ijtimoiy mas’uliyat,

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

bag‘rikenglik va muammolarni konstruktiv hal etish kabi muhim sifatlarni o‘z ichiga oladi. Mazkur kompetensiya shaxsning nafaqat ta’lim jarayonidagi muvaffaqiyatini, balki uning jamiyatda o‘z o‘rnini topishi va ijtimoiy moslashuvini ham belgilaydi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy kompetensiya zamonaviy ta’lim tizimida yetakchi ahamiyatga ega bo‘lib, talabalarning kasbiy tayyorgarligi va shaxsiy kamolotini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi. Ushbu kompetensiyaning shakllanishi talabalarning ijtimoiy faolligini oshiradi, jamoa bilan ishlash ko‘nikmalarini mustahkamlaydi hamda ularni kelajak kasbiy faoliyatga har tomonlama tayyorlaydi. Shuning uchun ham ta’lim jarayonida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlari

Ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlari ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, faol va interfaol metodlar asosida tashkil etish bilan chambarchas bog‘liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, jamoaviy va guruhli ishlar, muammoli vaziyatlar asosida o‘qitish, loyiha faoliyati hamda trening mashg‘ulotlari talabalarning muloqot madaniyati, hamkorlikda ishlash, mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas’uliyatini samarali rivojlantiradi. Ushbu yo‘nalishlar orqali talabalar real hayotga yaqin vaziyatlarda o‘z bilim va ko‘nikmalarini amaliyotda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Shuningdek, ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishda ta’lim muhitining ijobiyligi va o‘qituvchining pedagogik yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi tomonidan yaratilgan hamkorlikka asoslangan muhit talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga, o‘z fikrini erkin ifoda etishga va jamoa bilan samarali muloqot qilishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlarini tizimli va uzluksiz amalga oshirish orqali ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda jamiyat talablariga mos,

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

ijtimoiy jihatdan yetuk mutaxassislarni tayyorlash imkoniyati kengayadi. Ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishda o‘qituvchining pedagogik mahorati muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi ta’lim jarayonida qulay psixologik muhit yaratishi, talabalarning fikrini hurmat qilishi va ularni ijtimoiy faollikka undashi zarur. Ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlari zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib, u talabalarning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy rivojlanishini kompleks tarzda ta’minlashga xizmat qiladi. Ta’lim jarayonida ushbu kompetensiyani rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlar talabalarning jamiyatda faol ishtirok etishi, ijtimoiy munosabatlarni to‘g‘ri anglash va ularga moslashish qobiliyatini shakllantiradi. Natijada talabalar nafaqat bilim egasi, balki ijtimoiy jihatdan yetuk shaxs sifatida kamol topadilar. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, interfaol ta’lim metodlaridan keng foydalanish, jamoaviy va guruhli ishlarni samarali tashkil etish, muammoli vaziyatlar asosida o‘qitish hamda loyiha faoliyatini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish ijtimoiy kompetensiyaning barqaror rivojlanishiga olib keladi. Ushbu yo‘nalishlar orqali talabalar muloqot madaniyati, o‘zaro hurmat, bag‘rikenglik, mas’uliyat va tashabbuskorlik kabi muhim ijtimoiy sifatlarni egallaydilar. Ayniqsa, amaliy faoliyatga asoslangan mashg‘ulotlar talabalarning ijtimoiy tajribasini boyitib, real hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish jarayonida o‘qituvchining pedagogik mahorati va ta’lim muhitining ijtimoiy-psixologik holati alohida ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi tomonidan yaratilgan ochiq va hamkorlikka asoslangan muhit talabalarning o‘z fikrini erkin ifoda etishiga, mustaqil pozitsiyani shakllantirishiga hamda ijtimoiy faollikni namoyon etishiga imkon beradi. Ta’lim jarayonida tarbiyaviy ishlar va darsdan tashqari faoliyatning uzviy tashkil etilishi esa ijtimoiy kompetensiyaning uzluksiz rivojlanishini ta’minlaydi. Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning samarali yo‘nalishlarini tizimli, izchil va maqsadga yo‘naltirilgan holda amalga oshirish ta’lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali talabalarda jamiyat

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

talablariga moslashuvchanlik, ijtimoiy mas'uliyat va kasbiy tayyorgarlik darajasi yuksaladi. Natijada, ta'lim muassasalari jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga munosib hissa qo'sha oladigan, raqobatbardosh va ijtimoiy jihatdan yetuk mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik zarurati.

Talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim pedagogik zarurati hisoblanadi. Chunki bugungi kunda jamiyat rivoji nafaqat yuqori darajadagi kasbiy bilim va malakalarga ega mutaxassislarni, balki ijtimoiy jihatdan faol, mustaqil fikrlay oladigan, muloqotga kirishishda madaniyatli va mas'uliyatli shaxslarni talab etmoqda. Shu bois, ta'lim jarayonida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlar talabaning shaxs sifatida har tomonlama kamol topishini ta'minlaydi. Pedagogik nuqtayi nazardan, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish talabalarning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiy rollarni anglash va ularni samarali bajarish qobiliyatini rivojlantirish bilan bevosita bog'liqdir. Ushbu kompetensiyaning rivojlanishi talabalarda muloqot madaniyati, hamkorlikda ishlash, bag'rikenglik, ijtimoiy mas'uliyat va tashabbuskorlik kabi muhim ijtimoiy sifatlarning shakllanishiga olib keladi. Natijada, talaba o'z fikrini erkin ifoda eta oladigan, boshqalarning fikrini hurmat qiladigan va jamoa manfaatini anglaydigan yetuk shaxs sifatida shakllanadi. Shuningdek, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik zarurati ta'lim jarayonining amaliy yo'naltirilganligini kuchaytirish bilan izohlanadi. Nazariy bilimlarni real hayotiy vaziyatlar bilan uyg'unlashtirish, muammoli vaziyatlar va jamoaviy faoliyatni tashkil etish orqali talabalar ijtimoiy tajriba orttiradilar. Bu esa ularning kelajak kasbiy faoliyatida yuzaga keladigan turli ijtimoiy vaziyatlarga tayyor bo'lishini ta'minlaydi. Xulosa qilib aytganda, talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish pedagogik jarayonning ajralmas qismi bo'lib, u ta'lim sifatini oshirish, shaxsning ijtimoiy faolligini rivojlantirish hamda jamiyat ehtiyojlariga mos raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyat

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

kasb etadi. Shu sababli, ta’lim muassasalarida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan tizimli, uzluksiz va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik faoliyatni tashkil etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ta’lim jarayonida talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uzluksiz va tizimli yondashuvni talab etadi. Interfaol metodlar, jamoaviy faoliyat va amaliy mashg‘ulotlarga asoslangan ta’lim talabalarning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga zamin yaratadi. Mazkur yondashuvlar ta’lim sifatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta’lim tizimida talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki ijtimoiy kompetensiyaga ega bo‘lgan talaba nafaqat bilimlarni egallaydi, balki ularni real hayotiy vaziyatlarda samarali qo‘llay oladi, jamiyatda o‘z o‘rnini topadi hamda turli ijtimoiy munosabatlarga ongli ravishda kirisha oladi. Shu bois, ta’lim jarayonini faqat nazariy bilimlar bilan cheklab qo‘ymasdan, talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga yo‘naltirilgan metodlar bilan boyitish zarur. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, interfaol ta’lim metodlari, jamoaviy va guruhli ishlar, muammoli vaziyatlar hamda loyiha asosida o‘qitish talabalarning muloqot madaniyati, tanqidiy va ijodiy fikrlash, hamkorlikda ishlash hamda mas’uliyatni his etish ko‘nikmalarini samarali rivojlantiradi. Ayniqsa, trening mashg‘ulotlari va amaliy faoliyatga yo‘naltirilgan darslar orqali talabalar o‘z fikrini erkin ifoda etish, boshqalarni tinglash va ijtimoiy muammolarga yechim topish malakalarini egallaydilar. Shuningdek, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish jarayonida o‘qituvchining pedagogik yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi tomonidan yaratilgan sog‘lom psixologik muhit, talabalarga nisbatan hurmat va ishonch ijtimoiy kompetensiyaning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Ta’lim jarayonida tarbiyaviy ishlarning tizimli tashkil etilishi esa talabalarning ijtimoiy moslashuvi va jamiyatda faol ishtirok etishiga zamin

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

yaratadi. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, ta’lim jarayonida talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uzluksiz, maqsadga yo‘naltirilgan va kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish orqali kelajakda jamiyat ehtiyojlariga mos, ijtimoiy mas’uliyatli, raqobatbardosh va yetuk mutaxassislarni tayyorlash imkoniyati oshadi. Agar xohlasangiz, xulosani **ilmiyroq uslubda** yoki **dissertatsiya talablari asosida** ham qayta ishlab berishim mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
3. Abdullayeva M.X. Pedagogik kompetensiya va uning ta’lim jarayonidagi o‘rni. – Toshkent: Fan, 2019.
4. Jo‘rayev R.X. Ta’lim jarayonida shaxsni rivojlantirish texnologiyalari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
5. Saidahmedov N. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Xodjayev B.Yu. Pedagogika va psixologiya asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
7. Zaripova D.Sh. Talabalarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish masalalari // *Pedagogik ta’lim* jurnali. – 2021. – №3.
8. OECD. Key Competencies for Lifelong Learning. – Paris, 2018.
9. UNESCO. Education for Sustainable Development. – Paris, 2020.